

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2
0
2
4

No 4

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Elektron nashr. 1228 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 30-aprelda ruxsat etildi.

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoirazimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Organizational Behavior and Leadership.....	12
Ibrokhim Gulomov	
Baliqchilikda klasterlarni tashkil etishning nazariy asoslari.....	20
Olim Murtazayev, Muydinov Olim Bekmuratovich	
Оценка состояния привлечения инвестиций в сферу туризма Узбекистана и механизмы управления	26
Арзиматов Бобирмирзо Зокирджон угли	
Biologik aktivlar buxgalteriya hisobni milliy va xalqaro standartlarga muvofiq takomillashtirish masalalari ...	29
Axmadaliyeva Zebo Abduxalimovna	
Aholi yashash joylarida yong'in risklarini bartaraf etish xizmatlardan foydalanish imkoniyatlari.....	34
Aziz Zikriyoev	
O'zbekistonda ilmiy darajali kadrlar tayyorlash tizimi boshqaruvining tashkiliy tuzilmasi va vazifalari.....	42
Beknaeva Shaxnoza Vladimirovna	
Mintaqaviy turizmning iqtisodiyot rivojlanishiga ta'siri (O'zbekiston turistik xizmatlar bozori misolida).....	47
D. B. O'roqova	
Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini ko'paytirishning asosiy yo'llari.....	52
Ibrohimov Boburmirzo Baxtiyor o'g'li, Sayfiddinov Sarvarbek Anvarbek o'g'li	
Sanoat korxonalarining aksiyalar bozorida faoliyati tahlili: muammolar va yechimlar	57
Igitov Jurabek Kuzibekovich	
Qurilishda modernizatsiya va diversifikatsiya qilish asosida yangi ishlab chiqarish quvvatlarini oshirish	65
Islamov Ozodjon	
Sanoat korxonalari innovatsion salohiyatini oshirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish yo'llari.....	69
J. K. Boymurodov	
Mamlakatda yashil iqtisodiyotni rivojlantirish yo'nalishlari	74
Kadixodjayeva Nilufar Raxmatullayevna	
BlokchEYn texnologiyalari yordamida raqamli iqtisodiyotni o'zgartirish	79
Karabayev Rustam Zafarovich, Saitkamolov Muxammadxo'ja Sobirxo'ja o'g'li	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida zamonaviy mehnat bozorining rivojlanishi	86
Layli Mirzayeva	
Xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirishda investitsion resurslardan samarali foydalanish mexanizmlari.....	90
Luiza Komilovna Xaydarova	
Umumta'lim muassasalari sonining ekonometrik tahlilini pedagogik metodlar yordamida amalga oshirish....	95
Ravshanova Muhayyo Maxmanazarovna	
O'zbekiston tarixiy shaharlarida turistik faoliyati shakllanishi va ularni boshqarishning nazariy asoslari.....	100
Meliqulov G'ayrat Abdug'afforovich	
Iqtisodiy rivojlanish va ilmiy tadqiqot rivojlanishining havo ifloslanish darajasiga ta'siri	107
Murodullayev Kamoliddin Sherzod o'g'li, Sadibekova Bibisora Djapparovna, Turdiqulov Farrux Ravshanjon o'g'li	
Hududlarni rivojlantirish va "yashil iqtisodiyot"ni shakllantirishning ekologik muammolari.....	112
Maxkamov Saidafzal Saidkamol o'g'li, Yigitaliyeva Dilnavo Mansurjon qizi	
Ekoturizm obyektining tasniflanishi va alohida xususiyatlari	118
Qodirov Azizjon Anvarovich	
Mamlakatimiz oliy ta'lim tizimida sifat menejmentidan foydalanishning konseptual asoslari	123
Saidqulova Firuza Farmonovna	
Bo'lajak iqtisodchilarning kasbiy kompetensiyalari.....	127
Shukurova Marifat Xodjiakbar qizi	
Ta'limning bosqichlari va ularning inson kapitalini shakllantirishdagi ahamiyati	131
To'rayeva Hurriyat To'yqulovna	
Hududlarda to'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb etish dasturini amalga oshirishda marketingni rivojlantirish yo'llari.....	138
Xamidov O. X., Tojiyeva A. F.	
Investitsiyalar marketingining strategik aspektlari.....	145
Xodjamberdiyeva Dilnoza Bahtiyorovna	

Xorijiy investitsiyalarni jalb etishda investitsion muhit jozibadorligini oshirishga nazariy qarashlar	151
A. Bektemirov, A. A. Abdurahmonov	
Qishloq xo'jaligi raqobatbardoshligini oshirishning ilg'or xorij tajribasi	156
Abdulloev Asliddin Junaydullayevich, Ochilov Narzullo Fayzulloyevich	
Sanoat ishlab chiqarish tizimining investitsion xususiyatlari	161
Yodgorova Xalima To'liqinovna	
Turizm sohasi uchun yuqori malakali kadrlarni tayyorlashda davlat va xususiy sherikchilikning o'zaro bog'liqligi tahlili	167
Raxmatov Adxam Itolmasovich	
Mamlakatimizda turizm tashkilotlari faoliyatini qo'llab-quvvatlash maqsadida marketing instrumentlari orqali samarali tizim yaratish	171
Suyunova Kamilla Baxromovna	
Qishloq xo'jaligida agrokimyo xizmatlar ko'rsatishning iqtisodiy samaradorligini oshirish yo'llari	175
Tabayev Azamat Zaripbayevich	
Yashil iqtisodiyotga investitsiyalarni jalb qilishni faollashtirish muammolari	180
Xomitov K. Z., Masharipova S. R.	
Considerations on the Problem of Illegal Migration and Human Trafficking	185
Azamatova Gulmira Bayirbekovna, Otarbayeva Guljan Kobeyevna	
Sustainable Development and Environmental Economics in Uzbekistan: A Focus on Carbon Pricing and Renewable Energy	188
Muhammadiyev Po'latjon Ilhomjon o'g'li, Urganbayeva Dilnoza Toxtasinovna	
The use of Digital Technologies in the Provision Of Utilities to the Population	194
Mamanazarov Oybek Shomurodovich, Inoyatova Durdona Shoxaydarovna, Alijonov Jamshid Alijon o'g'li	
The Current State of the Digital Economy in the Agrarian Sphere: Problems and Solutions	198
Babadjanov Abdirashid Musayevich	
Behavioral Theory of the Firm	203
Egamberdieva Oydin Abror qizi	
The Role of Information Technologies in Increasing the Capitalization of Commercial Banks	209
Egamova Makhfurat Esanovna	
Финансовые риски в исламском финансировании для внедрения в Республики Узбекистан	213
Абдуллоев Фуркат Олимджонович	
Совершенствование методологии экспертизы инвестиционных проектов	218
Бекимбетова Гулнора Маратовна	
Методические подходы к формированию механизмов стратегического управления развитием химической отрасли	225
Бибутова Шахло Саъдуллаевна	
Меры по снижению доли теневой экономики в стране	230
Махмудова Юлдузхон Бахромжон кизи, Сафаров Гиёсиддин Абдуллаевич ўғли	
Формирование национальной инновационной системы – одна из приоритетных задач повышения конкурентоспособности Республики Узбекистан	234
Н. М. Махмудов, А. А. Алиев, З. А. Мирзоев	
Мониторинг и анализ современного состояния и развития промышленности в Узбекистане	239
Назарова Раъно Рустамовна, Исмоилова Малика Дилшодовна	
Цифровая платформа как инструмент трансформации бизнес-процессов	245
Раупов Жамшид Рашидович	
Роль применения ключевых показателей эффективности труда на предприятиях	251
Рахматуллаева Шахноза Хамидовна	
Влияние цифровой трансформации на инвестиционную привлекательность Узбекистана	257
Саиткамолов Мухаммадхожа Сабирходжа угли, Маркабаева Жансая Айбек кызы	
Организация и координация методической помощи при управлении педагогическими кадрами	263
Хакимова Майя Юрьевна	
Интеграция узбекистана в мировое экономическое содружество путем унификации бухгалтерского учета на основе МСФО	268
Зарипова Саёхат Зафаровна	
Tijorat banklari tomonidan investitsiya loyihalarini moliyalashni rivojlantirish imkoniyatlari	273
Abduqodirova Ozoda Anvarjon qizi	
Tijorat banklari tomonidan jismoniy shaxslarga ajratilgan kreditlarning joriy tahlili	278
Abdusalomov Jaxongir O'ktam o'g'li	

Globallashuv sharoitida mamlakatimizda sug'urta bozorini raqamlashtirishning ahamiyati	284
Anvarova Z.	
The Role of Parents and Teachers in Promoting a Healthy Lifestyle in Children	288
Axtamov Djamshed Baxromovich	
A Study of the Importance of Green Economy in Uzbekistan Sustainable Economic Development and its Measurement Indicators in Relation to Environment	293
Ataniyazova Maksuda Baltayevna, Tairova Zarnigor Mammad qizi	
Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobot tuzishning zarurligi.....	298
Avazov Ilxom Ravshanovich	
Foydani soliqqa tortish obyekti sifatidagi iqtisodiy tarkibi.....	303
Axrоров Zarif Oripovich	
Surxondaryo viloyatida aholining uy-joy bilan ta'minlanganlik darajasini tahlili.....	311
Ibragimov Qobil To'xtamishovich	
Review of Methodological Approaches to Enterprises Financial Condition Analysis.....	316
Ismailova Maxbuba Mirxalilovna	
Innovatsion rivojlanish sharoitida xizmat ko'rsatish sohasini tasniflanishining nazariy va ilmiy asoslari.....	321
Masharipova Manzura Alimbayevna	
Korxonalarda benchmarking strategiyalarini qo'llashning ijtimoiy-iqtisodiy mexanizmlari.....	327
Narziyeva Dilafiruz Muxtorovna	
Davlat budjetining soliqsiz daromadlari shakllanishini takomillashtirish yo'llari.....	332
O'ktamova Nargiza Narzulla qizi	
Mamlakatimizda sanoat ishlab chiqarishi korxonalarining rivojlanish holati tahlili.....	336
Olimov Maqsudjon Komiljon o'g'li	
Moliyaviy natijalar to'g'risidagi hisobotni moliyaviy hisobotning xalqaro standartlar talablari asosida tuzish.	341
Pardayeva Zulfizar Alimovna	
Raqamlashtirish sharoitida qo'shma korxonasi faoliyatining tahlili.....	345
Rashidov Jamshid Xamidovich	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning rivojlanishida oilaviy tadbirkorlikning o'rni.....	350
Raximov Baxromjon Ibroximovich, Saloxiddinov Zuxriddin Nuriddin o'g'li	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida xizmat ko'rsatishning ilmiy asoslari.....	354
Suyunov Asror Baxtiyorovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida telekommunikatsiya sohasini rivojlantirish ilmiy asoslari.....	358
Toshmatov Salohiddin Zayniddinovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida innovatsiyalarni joriy etishning huquqiy masalalari	362
Turg'unov Saloxiddin Jamol o'g'li, Mirzayeva Mohidil Vohidovna	
Zamonaviy sharoitlarda korxonalarning moliyaviy baqarorligini yaxshilash masalalari	368
Usmanova Guljahon Ulug'bek qizi	
Franshizalarni jalb qilishda davlat boshqaruvi tizimida marketing tadqiqotlarining ahamiyati	373
Xodjayev Anvar Rasulovich	
Transport Decarbonization Strategy	379
Yarashova Vasila Kamalovna, Muradov Bekzod Xidirnazar ugli	
Temir yo'l transportida ishlab chiqarish faoliyatining iqtisodiy samaradorligini oshirish	384
Yermatova Dilnoza Axbadjonovna	
Iqtisodiyotda davlat ishtirokini qisqartirish va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish istiqbollari	389
Yuldashev Xusniddin Abdullayevich	
Issiqlik ta'minoti xizmatlarini ko'rsatish samaradorligi va sifatini baholash ko'rsatkichlari tizimi.....	392
Abdulaziz Abdumominovich Matro'ziyev	
Issiqlik ta'minoti xizmatlari sifatiga ta'sir etuvchi omillar va ularni baholash	396
Abdulaziz Abdumominovich Matro'ziyev	
Jismoniy shaxslarning mol-mulkiga soliq solishni takomillashtirish.....	401
Abdullayev Zafarjon Alijonovich, Zaydullayev Abduhabib Boliquil o'g'li	
Sug'urta tashkilotlarida hisob siyosatini ishlab chiqishning ahamiyati.....	406
Abduraimova Maftunaxon Axbatovna	
Bank risklarini boshqarishning xalqaro tajribalari.....	411
Abdurasulov Jaxongir Abduvaliyevich	
Tadbirkorlik subyektlari ijtimoiy ma'sulligini ta'minlash mexanizmining amal qilish darajasi.....	418
Bayisbayev Javlon Nurlanovich	

Qishloq aholisining qishloq xo'jaligida bilim va innovatsiyalarni o'zlashtirishiga ta'sir etuvchi omillarni iqtisodiy baholash (Samarqand viloyati misolida).....	423
Bozorova Lobar Nuralevna	
Направления совершенствования инновационных стратегий в деятельности промышленных предприятий	429
Дониерова Зухрабону Алишер кизи	
Mol-mulk solig'ining korxonalar faoliyatiga ta'siri.....	434
Qudiyarov Kishibay Ramatullayevich	
Banklar reytingini aniqlash va barqarorligini ta'minlashning ustuvor yo'nalishlari.....	440
Maxmudov Omon Tuxtayevich	
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida tijorat banklarining aktiv va passiv operatsiyalarini innovatsion usullar orqali boshqarishni takomillashtirish	444
Mo'minova Ma'suda Baxtiyarovna	
Auditorlik tekshiruvini dasturiy ta'minot asosida tashkil etish: muammo va yechimlar.....	449
Nazarova Kamola Sattoral qizi	
Ishlab chiqarish infratuzilmasini rivojlantirishning davlat tomonidan tartibga solish konsepsiyasi.....	455
Normurodov Xusan Eshmaxmatovich	
O'zbekiston Respublikasida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning ahamiyati hamda uni rivojlantirish istiqbollari	462
Nurullayeva Shaxnoza, Saydullayeva Saodat	
Tijorat banklari inson kapitali samaradorligini baholashda KPI ko'rsatkichlaridan foydalanish mexanizmlari	469
Turaeva Mastura Kurbanovna	
Сущность и особенности инвестиционно-строительного процесса	473
А. Бектемиров, Б.М.Абдувалиев	
Tijorat banklarida muammoli kreditlarni boshqarishning dolzarb masalalari.....	480
Saidov Hayotjon Raxmatulloyevich	
Tijorat banklarida kredit operatsiyalari hisobini takomillashtirish.....	484
Sa'dullayeva Asalxon Muzaffarovna	
Ko'p tarmoqli fermer xo'jaliklarining raqobatbardoshlikni baholash usullari	487
Abdulloyev Asliddin Junaydullayevich, Teshayev Mirolim Djumayevich	
Tadbirkorlik subyektlarida soliq yukini optimallashtirish mexanizmi	492
To'xsanov Qudratillo Nozimovich	
Davlat sektorida ichki audit tadbirlarini umumiy rejalashtirish	497
Xamidova Z. U.	
Aholi moliyaviy savodxonligini oshirish va uning ahamiyati	503
Xudayarova Xurshida Abdunazarovna	
Kambag'allikni qisqartirishning xorijiy mamlakatlar tajribasi.....	507
Xudoyberdiyev Jamshid Juraboy o'g'li	
Oliy ta'lim muassasalarida buxgalteriya hisobi va ichki auditni takomillashtirish.....	513
Shaymatova Nargiza Ashurovna	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida sug'urta xizmatlari.....	518
Shodmonova Odina G'ofur qizi	
Fuqarolar davlat pensiya ta'minoti tizimining amaldagi holati tahlili.....	522
Sholdarov Dilshod Azimiddin o'g'li	
Aholiga bank xizmatlari ko'rsatishning ijtimoiy ahamiyati	527
Eldor Uskanov	
Innovatsion boshqaruvning ilg'or xorijiy tajribalari	532
Yusupova Jamila Karamatdinovna	
Neft-gaz korxonalari moliyaviy-iqtisodiy faoliyati natijalari tahlili ("O'ZBEKNEFTGAZ" AJ misolida)	536
Umurzoqov Jamoliddin Sherbekovich	
Korxonalarda savdo marketing faoliyati samaradorligini baholash.....	543
Sobirov Azizbek Avzbekovich	
Moliyaviy firibgarliklarga qarshi kurashishda raqamli texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlari.....	550
Gadaev Ismat Yadgarovich	
Hududlarda islom iqtisodiyoti tamoyillari asosida amalga oshirilgan investitsion loyihalar: to'siqlar va yechimlar	553
Irgasheva Gulbahor Sodiqovna	

O'zbekistonda investitsiyalardan samarali foydalanish asosida oziq-ovqat sanoati samaradorligini oshirish yo'llari	556
Kobilova Nasiba Xurramovna	
Foreign Economic Relations as a Factor of Effective Functioning of the Economy	563
Bakhodurova Sulkhiya Azizkhodjaevna, Li Marina Rudolfovna, Mukhtarova Donata Ravshanbekovna, Romashkin Roman Anatolyevich	
Modern Approaches to the Organization and Development of the Consumer Services Market	568
Musyeva Shoirazimovna	
Ishlab chiqarish siklini qisqartirishning iqtisodiy samaradorligi.....	572
Odina Nabiyeva Tuychiyeva, Nazarova Latofat Toirjon qizi	
Asalarichilik mahsulotlari bozorida marketing strategiyasini amalga oshirish.....	577
Rashidova Xadicha Tursunaliyeva	
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida bank faoliyatini iqtisodiy-matematik modelashtirish yo'llari	583
Raxmanov Mexridin Sindarovich	
Korporativ boshqaruv amaliyoti bo'yicha hisobot tuzish bo'yicha xorijiy tajriba	588
Tashmatov Rustam Xusanovich	
Iqtisodiyotda davlat ishtirokini qisqartirish va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish istiqbollari	594
Yuldashev Xusniddin Abdullayevich	
Iqtisodiyotda turizm o'rnini statistik baholash uslubiyoti.....	597
Zilola Jumanova	
Финансовые риски в исламском финансировании для внедрения в Республики Узбекистан	604
Абдуллоев Фуркат Олимджонович	
Блокчейн-технология и информационная безопасность в цифровой экономике Узбекистана.....	609
Кадиров Алишер Исмаилович	
Цифровая платформа как инструмент трансформации бизнес-процессов	613
Раупов Жамшид Рашидович	
O'zbekistonda zamonaviy kabel va sim mahsulotlari ishlab chiqaruvchi korxonalar faoliyatiga nazar	619
Rashidova Odina Olimjon qizi	
Современные тенденции развития валютных отношений в Узбекистане	624
Камалов Камоладдин Кахрамонович	
Sug'urta sohasining O'zbekiston iqtisodiyotidagi o'rni.....	628
Sharobiddinov Akramjon Goyibbayevich	
Kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirishning xorij tajribasi va undan O'zbekistonda foydalanish yo'nalishlari	632
Fayziyeva Aziza Azamat qizi	
Modeling the Stackelberg strategy in a linear model (linear city) Hotelling.....	637
Musayeva Shaira Azimovna, Usmonova Dilfuza Ilkhomovna	
Mulkning kapitallashuvi darajasini iqtisodiy jihatdan amalga oshirish samaradorligini baholash uslublari.....	646
Norboyev Odil Abrayevich	
Tijorat banklarining kredit portfelini amaliy holati va ekonometrik tahlillari: atb "Aloqabank" misolida.....	651
Norov Akmal Ruzimamatovich, Norova Nozima Nabiyeva	
O'zbekistonda "yashil iqtisodiyot" muhitida kreditlash va moliyalashtirish imkoniyatlari	656
Taxir Urkinbayev	
Budjet tashkilotlarida ichki nazorat tizimini tashkil qilishning xususiyatlari.....	660
Abduraxmanov Ramazon Abdullayevich	
Chinese Commercial Banks Experience in Asset Diversification	665
Uktamova Nozima Narzulla kizi	
Sanoat taraqqiyotida ishlab chiqarish korxonalarini ustuvor rivojlantirish istiqbollari	669
Yadgarov Akram Akbarovich	
Анализ деятельности коммерческих банков Узбекистана по кредитованию физических лиц.....	675
Базарова Нигора Равшановна	
Mahalliy va xorijiy investitsiyalarni jalb etishning innovatsion jarayonlarga ta'sirini baholash.....	686
Bobobekov Ergash Abdumalikovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida innovatsiyalarning iqtisodiy samaradorligini oshirish yo'llari	691
Kuziyeva Nargiza Ramzanovna, Xusanov Faxriddin Jamoliddin o'g'li	
Tashqi mehnat migratsiyasi.....	696
O. N. Djurayev	

Raqamli iqtisodiyotda sanoat tarmog'ining davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanishini baholash	701
Otaboyeva Dildora	
Nobank kredit tashkilotlarining moliyaviy xizmatlari sifatini oshirishning xorijiy mamlakatlar tajribasi	707
Raimov Xurshid Muxtorovich	
Tijorat banklarida moliyaviy injiniringni qo'llash istiqbollari	713
Saipnazarov Sherbek Shaylavbekovich	
O'zbekiston Respublikasi moliya bozorida tijorat banklari faoliyati: muammo va yechimlar	718
Toymuxamedov Ibroxim Rixsiboevich, Jumaev Islombek Akram o'g'li	
Agrar ta'lim tizimida boshqaruv samaradorligini oshirish yo'llari	725
Boltayev Nurali Shiramatovich, Beglayev Uchqun Xurramovich, Abdiyev Izzat Risqiboyevich	
O'zini o'zi band qilgan shaxslardan olinadigan soliqlarni takomillashtirish orqali yashirin iqtisodiyotni jilovlash masalalari	733
Davranov Iskandar Jumayevich	
Iqtisodiy konsentratsiyalarni tartibga solish va nazorat qilishni takomillashtirish	740
Luqmanov Sharifxon A'zam o'g'li	
Role of Private and Public Kindergartens in Early Childhood Development	746
Makhmudova Munisakhon Abbos qizi	
"Yashil" enegriya quvvatlarini barpo etish iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash asosi sifatida	751
Muminova Elnoraxon Abdurakimovna, Umarova Dilnoza Oybek qizi	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda CVP-tahlilni tashkil etishning muammoli jihatlarini	756
Qlichev Baxtiyor Pardayevich	
Korxonada likvidlik riskini minimallashtirish orqali uning moliyaviy barqarorligini saqlab qolish	761
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
Развитие международных торгово-экономических связей Республики Узбекистан	768
Ким Татьяна Валерьевна, Гофуржонова Шахрибону Бахромжон кизи	
Kapital qurilishni boshqarish samaradorligini oshirishning dolzarb masalalari	776
A. Bektemirov, M. U. Sarimsoqov	
O'zbekiston mehnat bozorida yoshlarning ish bilan bandlik darajasini oshirish	782
Mambetjanov Qahramon Qurbandurdiyevich, Bahromov Shahzod Fazliddinovich	
Роль имиджа в улучшении инвестиционной привлекательности высших учебных заведений	789
Жанзаков Бекзот, Жонузоков Мирзабек	
Innovatsion kichik tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash bo'yicha xorij tajribasi va uni mamlakat iqtisodiyotida qo'llash imkoniyati	797
Toshaliyeva Saodat Toxirovna, Eshqulova Dilorom Abduravupovna	
Перспективы развития банковского сектора в Узбекистане для иностранных туристов	804
Муминов Шахзод Низомидинович, Каримова Азиза Махомадризовна	
Innovatsion faoliyat moliyaviy modellari va mexanizmlarini rivojlantirishning konseptual asoslari	808
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
Qishloq xo'jaligi tarmoqlarini innovatsion rivojlantirish bo'yicha xorijiy tajribalar va ulardan respublikamizda samarali foydalanish yo'llari	816
Ishniyazov Baxrom Normamatovich	
Turistik xizmatlarining o'ziga xos xususiyatlari va marketing tadqiqotlari	821
Berdiqulova Iroda Rayimqulovna	
Qoraqalpog'iston qishloq xo'jaligi: asosiy muammolar va rivojlanishining ustuvor yo'nalishlari	825
Yeshimbetov Uktamjon Xudaybergenovich	
Iqtisodiyotning erkinlashtirilishi sharoitlarida kichik biznes sektori rivojlanishining imkoniyatlari	834
Botirova R. A., Sirojiddinov I. Q.	
Kriptovalyuta va blokcheyn tadqiqotlari: tendensiyalar va istiqbollari	837
Berdiqulov Jurabek	
Bank risklarni monitoring qilish tizimini takomillashtirish	839
Hamroyev Sherzod Axtamovich	
O'zbekiston hududlariga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda ko'p qavatli "yashil" fermer xo'jaliklarini tashkil etishning ahamiyati	845
Turdimuratova Aziza Alisherovna	
Surxondaryo viloyatining mahalliy budjet daromadlarini oshirish yo'llari va uni arima modeli asosida prognozlash	848
Abdunazarova Shahnoza Norqo'chqor qizi	

Qishloq xo'jaligi tarmog'ining mamlakat iqtisodiyotidagi o'rni va undagi tarkibiy o'zgarishlarni statistik baholash.....	858
Zakirova Umida Maxamadaminovna	
O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatish korxonalarining ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati	865
Pardayev Jamshid Muzaffarovich	
Turizm bozorini rivojlantirishda mehnat bozorining tutgan o'rni va ahamiyati	874
Berdikulova Iroda Rayimqulovna, Berdikulov Jurabek	
Проблемы расчета определения и планирования прибыли предприятий в условиях модернизации экономики	878
Алиева С. С.	
Роль применения информационных технологий "BLOCKCHAIN" в совершенствовании системы бухгалтерского учета Республики Узбекистан.....	883
Холбеков Расул Олимович	
Sanatoriy-sog'lomlashtirish muassasasida ichki audit qanday amalga oshiriladi: usullari	888
Shafkarov Faxriddin Xudayberdievich	
Tashqi savdo operatsiyalarining yagona elektron axborot tizimida umidsiz qarzdorlik masalasi	894
Tashmuxe'dov Dilmirod Mirabzalovich	
Принципы формирования отчета о финансовых результатах в национальной и зарубежной практике.....	899
Эргашева Шахло Тургуновна	
Xalqaro raqamli integratsiyaning O'zbekiston an'anaviy banklarning raqobat muhitiga ta'siri	909
Abdujabbarov Abdurasul Abdurashid o'g'li	
O'zbekistonda turizm sohasida kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish: muammolar va strategiyalar.....	917
Eshmurodov Rustam Sayfiddin o'g'li	
Yoshlar turizmini rivojlantirishda ommaviy va alternativ turizmning o'rni hamda volontyorlikning xususiyatlari.....	920
Allayor Norboyev Ismoilovich	
Parrandachilik statistikasi ko'rsatkichlar tizimini shakllantirishning nazariy asoslari.....	924
Bobomuratov Imomqul Islamovich	
Iqtisodiyotda kambag'allik darajasini qisqartirishda moliya bozori instrumentlaridan foydalanish imkoniyatlari.....	929
Shaxnoza Qobilova	
Sohibqiron Amir Temur va Adam Smitning soliqlarga bo'lgan qarashlarining xususiyatlari to'g'risidagi fikrlar	934
Alimov Ilxomjon Ikromovich	
O'zbekiston Respublikasida zamonaviy bank xizmatlarinin rivojlantirish istiqbollari (O'ZMILLIYBANK AJ misolida)	940
Kadirov Laziz	
Milliy barqaror rivojlanish sohasidagi maqsad va vazifalarni amalga oshirishda iqtisodiy indikatorlar tahlili .	943
Xoshimov Sobir Murtazayevich	
The Role of Artificial Intelligence in Digital Transformation.....	947
Raimjonova Madina Asrarovna	
Tadbirkorlikda innovatsion faoliyatni moliyalashtirish masalalari	951
Otaxanov Sardorbek Maxammadali o'g'li	
Tadbirkorlik faoliyati samarasini oshirishda iqtisodiyotni rivojlantirishning strategik yo'nalishlari	954
I. M. Kamoliddinov, Sodiqov Maqsudjon Abdulolimovich	
Tadbirkorlik subyektlarini soliq mexanizmi orqali rivojlantirish masalalari.....	957
Akbarov Akramjon Ibroximjonovich	
Yashil investitsiya samaradorligini oshirish masalalari.....	961
Ibrohimov Muhammadjon Abdullajanovich	
Yengil sanoat korxonalarini rivojlantirish va eksport imkoniyatlarini oshirish yo'llari	964
K. M. Umarmuklov	
"Yashil" iqtisodiyotni rivojlantirishda tadbirkorlik faoliyati va uning hissasini oshirish masalalari	968
G. T. Mamajanova	
Kichik biznes faoliyatini qo'llab-quvvatlashda mahalliy boshqaruv bilan mushtarak jihatlarining o'ziga xos xususiyatlari	972
Ubaydullayev Akmal Tulkinboyevich	

Aholini ijtimoiy qo'llab-quvvatlashning tashkiliy-huquqiy asoslarini takomillashtirish masalalari.....	978
Tursunov Abdulla Qoraboshevich	
Институциональные концепции устойчивого развития в рамках стратегического управления экономикой региона.....	982
Сеитова Лейла Пулатовна	
Hududlarda turistik destinatsiyalarni majmuaviy rivojlantirishda raqobatbardoshlik strategiyasini takomillashtirish istiqbollari.....	990
Mirzayev Abdullajon Topilovich	
Современное состояние развитие системы железнодорожного транспорта	994
Саримсакова Малохат Хикматуллаевна	
Relevance of Benchmarking in Industrial Enterprises.....	997
Uktamjonova Zulayxo Anvarjon qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida davlat xususiy sheriklik asosida byudjetdan ajratilayotgan mablag'larning holati tahlili.....	1002
Xalilova Sh. G'.	
Направления обеспечения конкурентоспособности во внешнеэкономических связях.....	1005
Ахмедов Икром Акрамович	
O'zbekistonda natijaga yo'naltirilgan budjetlashtirish mexanizmini rivojlantirish.....	1019
Primova Nigora Ikrom qizi	
Kichik biznes korxonalarida B2B bozorini tizimli tashkil etishning uslubiy jihatlari.....	1026
Zakirova Gulnoza Qudratovna	
Current Trends in Agrotourism in Uzbekistan: Demand, Needs, and Motives of Agritourists	1030
Iroda Abdieva Gayrat kizi	
Современное состояние достойного труда специалистов транспорта в условиях цифровизации.....	1035
Абдуллаева Нигора Шамсиддиновна	
Обоснование методов оценки совершенствования конкурентоспособности предприятий легкой промышленности	1039
Тухтасинова Мухайё Мирзасултоновна	
Проблемные аспекты трансформации финансовой отчетности бизнеса юридических лиц	1045
Шин Инесса Олеговна	
Cross-Cultural Management is a Separate Field of Science and Discipline.....	1051
Umarova Zulaykho, Rakhmanova Zilola	
Tadbirkorlik subyektlarida xalqaro sifat standartlarini joriy etish tahlili.....	1054
Oqboyev Alisher Rasuljanovich	
O'zbekiston iqtisodiyotida kichik biznesning o'rni	1058
Jo'rayev Ilhomjon Kamolidinovich	
Iqtisodiy inqiroz davrida kredit xizmatlari bozorini davlat tomonidan tartibga solishning xorijiy modellari....	1062
Kurbonov Rustam Radjabovich	
Raqamli transformatsiya konsepsiyalari va uning ahamiyati.....	1067
Abdurahmonov Abdumalik Abdurashidovich	
O'zbekistonda maktabgacha ta'lim tashkilotlarini davlat-xususiy sheriklik asosida moliyalashtirishning istiqbollari.....	1074
Xalilova Shoxsanam G'ayrat qizi	
"EIZ" hududida soliq va bojxona rejimlari uchun imtiyozlarni tahlil qilish	1079
Xusanov Durbek Nishonovich, Djurayeva Iroda Bahrom qizi	
Mamlakatimizda qishloq xo'jaligini lizing asosida moliyalashtirish istiqbollari.....	1083
Aliqulov Mehmonali Salahiddin o'g'li	
Iqtisodiyotni rivojlantirishda sun'iy texnologiyalarning o'rni	1088
Xonova Nodira Fazliddinovna	
O'zbekistonning investitsiya muhiti jozibadorligini oshirish yo'llari.....	1093
Sotimov Yunusbek Turg'unboy o'g'li	
"Yashil" sanoat siyosatini yuritish zaruriyati: bozor nuqsonlaridan milliy xavfsizlikkacha.....	1198
Muqimov Sherali Axmadali o'g'li	
O'zbekiston to'qimachilik sanoatining hozirgi holati tahlili va rivojlantirish istiqbollari.....	1103
Madraximova Gulasal Ro'zimboy qizi	
Improving the Methodology of Econometric Analysis of the Efficiency of Financial Activity of Agricultural Agroclusters of Uzbekistan.....	1108
Ochilov Ilhom Sayitkulovich	

O'zbekistonda "Yashil" iqtisodiyotga o'tish va "Uglerod neytralligiga erishish" strategiyalarining ahamiyati	1116
Pulatov Dilshod Haqberdiyevich, Qulliyev Ulug'bek Mirzayevich, Mamataliyev G'ayrat Chori o'g'li, Bazarov Shodi Abdirahmonovich	
Oziq-ovqat mahsulotlari brend qiymatini oshirishda marketing strategiyalari.....	1123
Xodjiyev Ibroxim Ikramovich	
Актуальные вопросы укрепления доверия населения к банковской системы Республики Узбекистан	1129
Рузибоева Нилуфар Тулкин кизи	
Hududlarda ijtimoiy-iqtisodiy nomutanosiblikni kamaytirish uchun mintaqaviy siyosat vositalarining xorijiy mamlakatlar tajribasi.....	1135
Normurodov Alibek Anvar o'g'li	
Mintaqa korxonalarining rivojlanish potensialini shakllantirishda innovatsion marketingning o'rni va mohiyati.....	1142
Axmedov Alim Babaniyazovich	
O'zbekistonda turizm sohasini rivojlantirishning ijtimoiy-iqtisodiy jihatlarini tokomillashtirish yo'llari.....	1146
Samandarova Dilfuza Mansurovna	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida ishsizlikning iqtisodiy oqibatlari: mavjud muammolar va yechimlar.....	1153
Fatilloev Farrux Farhod o'g'li	
O'zbekiston Respublikasida qishloq xo'jaligi tarmog'iga ta'sir qiluvchi ko'rsatkichlarning iqtisodiy-statistik tahlili.....	1158
Zakirova Umida Maxamadamminovna	
Banklar tomonidan muammoli kreditlar bilan ishlash samaradorligini oshirish yo'llari ("Agrobank" ATB misolida).....	1167
Yusufov Xurshidjon Sharifovich	
Namangan viloyatida don va don mahsulotlari narxini shakllanishining bozor tadqiqoti.....	1172
Bahriddinov Jahongirbek Ravshanjon o'g'li	
O'zbekiston Respublikasi va xorijda tog' turizmini rivojlantirish omillarini qiyosiy baholash	1177
Mavlanov G'olibjon Muxammad o'g'li	
Improving The Effective Use Of Local Taxes And Levies In Tashkent City	1182
Shahzad Zokhidov	
Совершенствование методологии механизмов налогообложения ресурсного налога	1186
Мухиддинов Талат Шайдулло угли	
Tadbirkorlik faoliyatida investitsiya muhitining xususiyatlari va chet el kapitalining jozibadorligi.....	1189
I. M. Kamoliddinov, To'khtasinov Boburbek Yusufjon o'g'li	
Kichik biznes tarmoqlariga investitsiyalarni jalb etish xususiyatlari.....	1194
Abdug'aniyev Murodjon Shavkat o'g'li	
Inson resurslarini boshqarish tizimini takomillashtirish orqali iqtisodiyot tarmoqlarini rivojlantirish.....	1199
Xodjamov Asliddin O'ktam o'g'li	
Organik qishloq xo'jaligiga o'tishning rivojlanayotgan mamlakatlardagi iqtisodiy va ekologik afzalliklari.....	1203
Ahrorov Farhod Baxriddinovich	
Korxonalarda uzumchilik mahsulotlarni ishlab chiqarishda strategik boshqarishda mintaqaviy klaster modellashtirishdan foydalanish	1208
Muhitdinov Asror Akobirovich	
Qashqadaryo viloyatida ishsizlik darajasini istiqbolda kamaytirish ssenariylari	1213
Djumayev Zayniddin Axmedovich, Hamdamov Shahzod Ilhom o'g'li	
Kam ta'minlangan oilalarda tadbirkorlik faoliyatini o'ziga xos yo'llari va imkoniyatlari	1219
Tursunov Nozimjon Nosirovich	
Korxonalar samaradorligini oshirishda soliqlar va soliq siyosatining ahamiyati.....	1223
Saida Yuldasheva	

QASHQADARYO VILOYATIDA ISHSIZLIK DARAJASINI ISTIQBOLDA KAMAYTIRISH SSENARIYLARI

UDK 316.334.2

Djumayev Zayniddin Axmedovich

TMCI "Iqtisodiyot, huquq va boshqaruv" kafedrası mudiri

Hamdamov Shahzod Ilhom o'g'li

TMCI "Iqtisodiyot, huquq va boshqaruv" kafedrası katta o'qituvchisi

Annotatsiya: Maqolada Qashqadaryo viloyatida ishsizlik darajasini qisqartirishning ustuvor yo'nalishlari va kelgusi davr uchun prognoz ko'rsatkichlari ishlab chiqilgan. Shuningdek, prognozlash davomida Qashqadaryo viloyatining 2004–2023-yillar mobaynida ishsizlik darajasi va ko'rsatkichlari trend ma'lumotlari o'rganilgan hamda statistik vaqtlar qatori uslubi orqali polinomial regressiya usulida prognoz modeli hisoblab chiqilgan. Tadqiqot natijalariga asosan maqolada mintaqadagi ishsizlik darajasini pasaytirish bo'yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: ishsizlik, ishsizlik darajasi, YAHM, bandlik, bandlik darajasi, aholi daromadlari, kambag'allik darajasi.

Abstract: The article develops priorities for reducing unemployment in the Kashkadarya region and forecast indicators for the coming period. Also, when forecasting, data on trends in the unemployment rate and indicators of the Kashkadarya region for 2004–2023-were studied and a forecast model was calculated using the polynomial regression method using the method of statistical time series. Based on the results of the study, the article developed proposals and recommendations to reduce the unemployment rate in the region.

Key words: unemployment, unemployment rate, GDP, employment, employment level, population income, poverty level.

Аннотация: В статье разработаны приоритеты снижения безработицы в Кашкадарьинской области и прогнозные показатели на ближайший период. Также при прогнозировании были изучены данные о тенденциях уровня безработицы и показателей Кашкадарьинской области за 2004–2023-годы и рассчитана модель прогноза методом полиномиальной регрессии с использованием метода статистических временных рядов. По результатам исследования в статье разработаны предложения и рекомендации по снижению уровня безработицы в регионе.

Ключевые слова: безработица, уровень безработицы, ВВП, занятость, уровень занятости, доходы населения, уровень бедности.

KIRISH

Ma'lumki, ishsizlik darajasi har bir mintaqaning iqtisodiy taraqqiyotini belgilovchi muhim ko'rsatkichlardan biri hisoblanadi. Mintaqalarda ishsizlik darajasining yuqori bo'lishi mamlakat iqtisodiyotiga jiddiy ta'sir ko'rsatadi. Jumladan, ishsizlikning yuqori darajasi tufayli hududlar aholisining iste'mol xarajatlari kamayishi ortidan oziq-ovqatlar va tovarlar ishlab chiqarish sanoati hajmida uzilishlar, aholi daromadlarining kamayishi ortidan hududiy kambag'allik darajasining ortishi, yalpi hududiy maxsulot hajmining qisqarishi ortidan hududning iqtisodiy o'sishining boshqa hududlarga nisbatan orqada qolishi kabi iqtisodiy oqibatlar olib keladi. Shunday ekan, hududiy ishsizlik darajasini tadqiq qilish va kelgusidagi o'zgarishlarni prognozlar orqali mintaqalarda ishsizlik darajasini kamaytirishga doir chora-tadbirlarni ishlab chiqish har bir mintaqada iqtisodiyoti oldida turgan dolzarb masaladir.

Mazkur tadqiqot ishi mazmuniga ko'ra, Qashqadaryo viloyatida ishsizlik darajasining kelgusi yillardagi o'zgarish tendensiyani tahlil qilish va prognozlash natijalariga asosan taklif va tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 30-apreldagi "O'zbekiston–2030" strategiyasi to'g'risida"¹gi PF-158-son Farmonida "Aholini daromadli mehnat bilan band qilish, ijtimoiy sug'urta tizimini takomillashtirish" masalasiga o'rg'u berilgan bo'lib 2030-yilga qadar mamlakatda ishsizlik darajasini 7 foizga qisqartirish belgilab qo'yilgan bo'lsa, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida" 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son farmoni ijrosi yuzasidan 2022-yilning 20-aprel sanasida O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "2022–2026-yil-

¹ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 30-apreldagi "O'zbekiston–2030" strategiyasi to'g'risida"gi PF-158-son Farmoni. URL: <https://lex.uz/ru/docs/6600413>

larda Qashqadaryo viloyati hududlarini kompleks ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish va aholi turmush darajasini yanada yaxshilashga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida²gi 201-son qarorida viloyatdagi ishsizlik darajasini 7,6 foizgacha qisqartirish ko'zda tutilganligi tadqiqot ishining tashkiliy-huquqiy jihatdan ham o'ta dolzarb ekanligini ko'rsatadi.

ADABIYOTLAR SHARHI

Mintaqaviy ishsizlik darajalarini prognozlashning bir qator usullari mavjud bo'lib, eng ko'p tarqalgani polinomial regressiya usulidir. Mazkur usuldan Ruminiyalik tadqiqotchi Lukianenko "2021–2022-yillarda Ruminiyadagi ishsizlik darajasini modellashtirish va bashorat qilishda turli xil bir o'zgaruvchan prognozlash usullarining qiyosiy tahlili³" maqolasida sharqiy Yevropada va Ruminiyada ishsizlik darajalarini prognoz qilishda foydalangan. Shuningdek, Hindistonlik tadqiqotchi Chakraborty "Ishsizlik darajasini prognozlash: LSTM-GRU gibril yondashuvi⁴" nomli maqolasida mazkur uslubga to'xtalib o'tgan. Mazkur usulda hududiy ishsizlik darajasini tahlil qilish va prognoz qilishda Martin Ravalionning qator ilmiy ishlari o'rganib chiqildi. Jumladan, M. Ravallionning "Qashshoqlikni taqqoslash: tushunchalar va usullar bo'yicha qo'llanma⁵" (2001) kitobida polinomial regressiya usulida prognoz modeli orqali kambag'allikni o'lchash va tahlil qilishning keng qamrovli sharhini, jumladan, vaqt qatorlarini prognozlash bo'yicha munozaralarni taqdim etadi. Garchi M. Ravalion ishsizlik darajasini prognoz qilishda ushbu usul foydalanmagan bo'lsada, boshqa omillar o'zgarishsiz bo'lgan holda ishsizlik darajasini prognozlashda mazkur usul o'z ahamiyatini yo'qotmaydi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot mobaynida Qashqadaryo viloyatining ishsizlik darajasi tahlil qilinib, 2022–2004-yillardagi ko'rsatkichlarni xisobga olgan holda 2030 yilga qadar istiqbol ko'rsatkichlar ishlab chiqildi. Prognozlash davomida Qashqadaryo viloyatining 2022–2004-yillar mobaynida ishsizlik darajasi ko'rsatkichlari trend ma'lumotlari o'rganildi va polinomial regressiya usulida prognoz modeli hisoblab chiqilgan. Shuningdek, Qashqadaryo viloyati hokimligining 2030-yilgacha viloyatda ishsizlik darajasini qisqartirish bo'yicha tayyorlagan hisobot ko'rsatkichlari bilan qiyosiy tahlil qilingan. Ya'ni, tahlil natijalari ikki xil ssenariyda taqdim etiladi. Birinchisi, muallif tadqiqoti natijalariga asoslangan prognozlar bo'lsa, ikkinchisi viloyat hokimligi prognoz ko'rsatkichlari asosidagi ssenariylardan iborat.

Polinomial regressiya usulida ma'lumotlarni prognozlash bir qancha afzalliklarga ega. Polinomial regressiya usulining asosiy afzalliklaridan biri uning moslashuvchanligidir. Modelga yuqori tartibli shartlarni qo'shish orqali biz mustaqil va qaram o'zgaruvchilar o'rtasidagi murakkabroq munosabatlarni o'rganishimiz mumkin⁶. Shuningdek, polinomial regressiya usuli orqali prognozlash noaniqlik va dispersiyani kamaytirish orqali modelning aniqligini oshiradi. Polinomial regressiya modellari chiziqli modellarga qaraganda murakkabroq bo'lsada, ular talqin qilinishi va vizualizatsiya qilinishi osonroq. Masalan, biz polinom funksiyani egri chizig'ini chizishimiz va mustaqil o'zgaruvchining qiymatlari ortishi bilan uning qanday o'zgarishini kuzatishimiz mumkin. Har bir atamaning umumiy muvofiqlikka qo'shgan hissasini tushunish uchun modelning koeffitsientlarini ham ko'rib chiqishimiz mumkin. Polinomial regressiya usulida ma'lumotlarni prognozlashda boshqa omillarning o'zgarishi hisobga olinmaydi va ko'rsatkichlarning umumiy o'zgarish tendensiyalariga asoslanib istiqbol ko'rsatkichlari belgilanadi.

Polinomial regressiya usulida prognoz modeli tenglamasi quyidagi ko'rinishda:

$$y = a \times e - bx$$

bu yerda:

y – qaram o'zgaruvchi.

x – mustaqil o'zgaruvchi.

a – regressiya chizig'i uchun Y o'qining kesishishi.

b – regressiya chizig'ining qiyaligi

e – (Eyler soni) tabiiy logarifmning asosini ifodalaydi.

2 O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 20.04.2022-yildagi "2022–2026-yillarda kompleks Qashqadaryo viloyati hududlarini ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish va aholi turmush darajasini yanada yaxshilashga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi 201-sonli qarori.

3 Лукианенко ва бошқалар., (2019). "Comparative Analysis of Different Univariate Forecasting Methods in Modelling and Predicting the Romanian Unemployment Rate for the Period 2021–2022". URL: <https://labourmarketresearch.springeropen.com/articles/10.1186/s12651-023-00345-8> <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8000965/>

4 Чакрабортӣ ва бошқалар., (2021). "Unemployment rate forecasting: LSTM-GRU hybrid approach". URL:

5 Ravallion, M. (2001). Poverty Comparisons: A Guide to Concepts and Methods. Living Standards Measurement Study Working Paper No. 88. The World Bank.

6 Advantages Of Polynomial Regression. URL: <https://fastercapital.com/topics/advantages-of-polynomial-regression.html>

TAHLIL VA NATIJALAR MUHOKAMASI

O'zbekiston Respublikasi Kambag'allikni qisqartirish va bandlik vazirligi ma'lumotlariga asosan, 2023-yil yakunlari ko'ra mamlakatimizda ishsizlik darajasi 6,8 foizni tashkil etgan holda o'tgan yilning mos davriga nisbatan 2,1 foizga qisqargani ma'lum qilindi⁷. Statistika agentligi ma'lumotlariga asosan Qashqadaryo viloyati 2022-yil yakunlariga ko'ra mamlakatimizning ishsizlik darajasi eng yuqori bo'lgan hududlaridan biri bo'lib, 9,3 foiz ko'rsatkichda qayd etilgan. Shunday ekan, viloyatdagi ishsizlik darajasini istiqboldagi ko'rsatkichlarini prognozlash masalaga yanada teranroq qarash imkonini taqdim etadi.

Yuqorida ta'kidlab o'tganimizdek, tahlil natijalari ikki xil ssenariyga asoslangan. Birinchi ssenariy, prognozlash davomida Qashqadaryo viloyatining 2004–2022-yillar mobaynida ishsizlik darajasi ko'rsatkichlari trend ma'lumotlari o'rganildi va statistik vaqtlar qatori uslubi orqali polinomial regressiya usulida prognoz modeli hisoblab chiqildi. Bu ko'rsatkichlarni 1-jadvalda ko'rishimiz mumkin.

1-jadval: Qashqadaryo viloyatining 2004–2022-yillar mobaynida ishsizlik darajasi ko'rsatkichlari⁸

Yillar	Amaldagi ko'rsatkichlari	Indeks miqdor	Ko'paytiriladigan qiymat	Qo'shiladigan qiymat
2004	0,3	1	0,50982456	0,701754386
2005	0,3	2	0,50982456	0,701754386
2006	0,3	3	0,50982456	0,701754386
2007	5,2	4	0,50982456	0,701754386
2008	5	5	0,50982456	0,701754386
2009	5,1	6	0,50982456	0,701754386
2010	5,8	7	0,50982456	0,701754386
2011	5,3	8	0,50982456	0,701754386
2012	5,3	9	0,50982456	0,701754386
2013	5,2	10	0,50982456	0,701754386
2014	5,5	11	0,50982456	0,701754386
2015	5,5	12	0,50982456	0,701754386
2016	5,3	13	0,50982456	0,701754386
2017	6,1	14	0,50982456	0,701754386
2018	9,7	15	0,50982456	0,701754386
2019	9,3	16	0,50982456	0,701754386
2020	11,1	17	0,50982456	0,701754386
2021	10,2	18	0,50982456	0,701754386
2022	9,3	19	0,50982456	0,701754386

Qashqadaryo viloyatining 2004–2022-yillar mobaynida ishsizlik darajasi ko'rsatkichlari tahlil qilinganda 2004–2006-yillarda 0,3 foizni, 2007–2017-yillarda 5-6 foizni, 2018–2021-yillar oralig'ida bu ko'rsatkichlar 9-11 foizga o'sganligini ko'rishimiz mumkin. Aynan mazkur tendensiya natijalari orqali hududdagi ishsizlik darajasi-ning istiqbol ko'rsatkichlari ishlab chiqildi. Bu ko'rsatkichlarni 2-jadvalda ko'rishimiz mumkin.

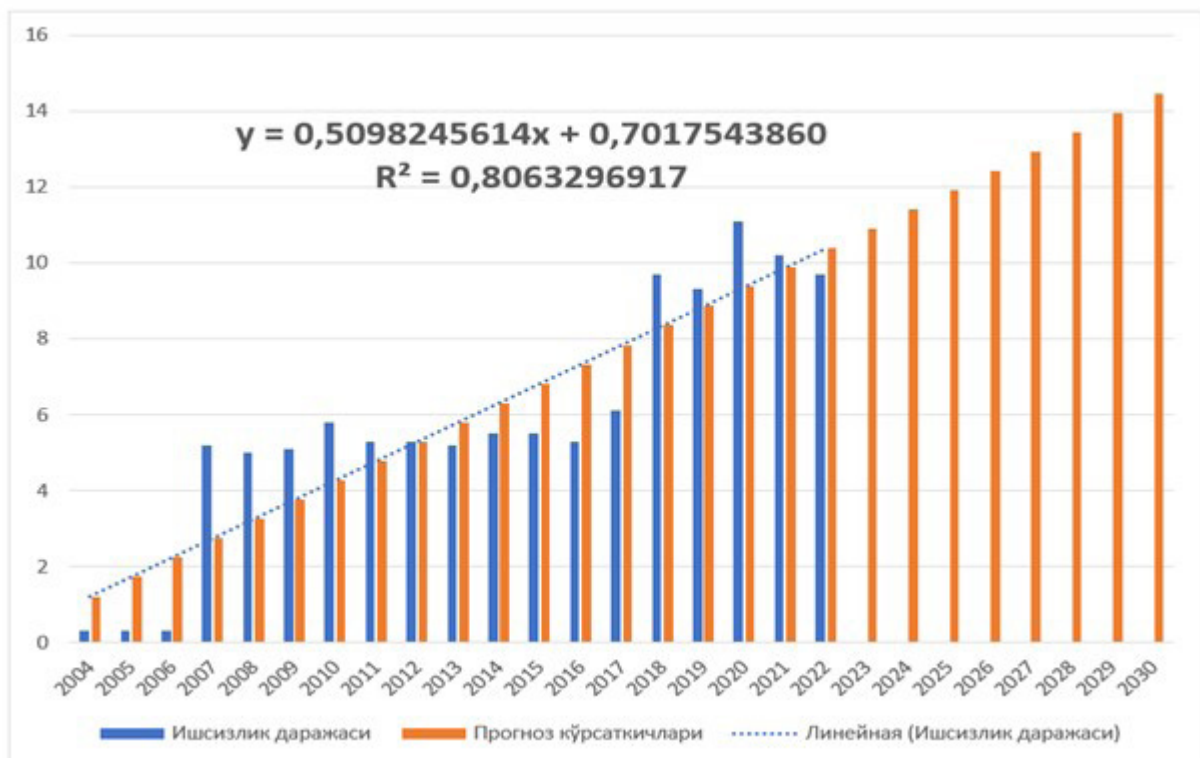
7 O'zbekistonda ishsizlik darajasi kamaygani ma'lum qilindi. URL: <https://kun.uz/kr/news/2024/03/05/ozbekistonda-ishsizlik-darajasi-kamaygani-malum-qilindi>

8 Muallif tomonidan ishlab chiqilgan.

2-jadval: Qashqadaryo viloyatining ishsizlik darajasining 2022–2030-yillardagi istiqbol ko'rsatkichlari⁹

Yillar	Prognoz ko'rsatkichlari	Indeks miqdor	Ko'paytiriladigan qiymat	Qo'shiladigan qiymat
2023	10,9	20	0,50982456	0,701754386
2024	11,4	21	0,50982456	0,701754386
2025	11,9	22	0,50982456	0,701754386
2026	12,4	23	0,50982456	0,701754386
2027	12,9	24	0,50982456	0,701754386
2028	13,4	25	0,50982456	0,701754386
2029	14,0	26	0,50982456	0,701754386
2030	14,5	27	0,50982456	0,701754386

Qashqadaryo viloyatining ishsizlik darajasining 2023–2030-yillardagi istiqbol ko'rsatkichlari tahlil qilinda, bu ko'rsatkichlar 2023-yilda 10,9 foizga, 2024-yilda 11,4 foizga, 2025-yilda 11,9 foizga, 2026-yilda 12,4 foizga, 2027-yilda 12,9 foizga, 2028 yilda 13,4 foizga, 2029-yilda 14,0 foizga, 2030-yilga borib bu ko'rsatkich 14,5 foizga o'sishini ko'rishimiz mumkin. Hududdagi ishsizlik va kambag'allik darajalarini ortishiga demografik omillar asosiy sabablardan biri hisoblanadi. Statistik ma'lumotlarga asosan, 2022-yil yakunlari ko'ra Qashqadaryo viloyati mamlakatimizda tug'ilish koeffitsiyenti yuqori bo'lgan Surxondaryo viloyatidan so'ng ikkinchi hudud hisoblanadi. Prognozlash polinomial regressiya usuli orqali amalga oshirilganligi tufayli, kelgusida mazkur mintaqada ishsizlik darajasida o'sish tendensiyasi kuzatilishi kutilmoqda, ya'ni boshqa ishsizlik darajasiga ta'sir etuvchi omillar o'zgarishsiz qolgan holatda mazkur prognoz ahamiyatlidir (1-rasm).

1-rasm: Qashqadaryo viloyatining ishsizlik darajasining 2004–2022-yillardagi amaliy hamda 2030 yil istiqbol ko'rsatkichlari¹⁰

⁹ Muallif tomonidan ishlab chiqilgan.

¹⁰ Muallif tomonidan ishlab chiqilgan.

Polinomial regressiya modeli $y = 0,5098245614x + 0,7017543860$ ga va modelning ishonchlilik darajasi $R^2 = 0,8063296917$, $p \leq 0.04$ ga teng. Ushbu modelga ko'ra, prognoz natijasining aniqlik darajasi 80 foizga teng ekanligini ko'rishimiz mumkin.

Yuqorida keltirilgan prognoz ko'rsatkichlarni bevosida O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 201-son qarorida ko'zda tutilgan maqsadli ko'rsatkichlar bilan taqqoslasak, bizning taxminizda viloyatdagi ishsizlik darajasi 2026-yilda 12,4 foiz ko'rsatkichga ega ekanligi va qarorda ko'zda tutilgan 6,2 foiz ko'rsatkichdan ancha yuqori ekanligi ma'lum bo'ldi.

Ikkinchi ssenariy, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 30-apreldagi "O'zbekiston-2030" strategiyasi to'g'risida"gi PF-158-son farmoni ijrosini ta'minlash maqsadida viloyat hokimligining hisobotlarida hududda 2030-yilgacha ishsizlik darajasini kisqartirish prognoz ko'rsatkichlari ishlab chiqilgan bo'lib, shazkur ko'rsatkichlarni tadqiqot natijalari bilan qiyosiy tahlili quyidagi jadvalda o'z aksini topgan (3-jadval).

3-jadval: Muallif prognoz ko'rsatkichlar va viloyat hokiligi hisobotlaridagi prognoz ko'rsatkichlarning qiyosiy tahlili

Ssenariylar	Yillar							
	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Muallif prognoz ko'rsatkichlari	10,9	11,4	11,9	12,4	12,9	13,4	14,0	14,5
Viloyat hokimligi prognoz ko'rsatkichlari	9,3	8,7	8,5	8,2	7,9	7,6	7,3	6,5

Qashqadaryo viloyati hokimligi hisobotlarida keltirilgan prognoz ko'rsatkichlar muallif tadqiqot ko'rsatkichlaridan keskin farq qilayotganligining asosiy sababi, hokimlik yalpi hududiy-iqtisodiy ko'rsatkichlar ko'zlangan darajaga ko'talishini inobatga olgan holda optimistik ko'p omilli prognozlash usulidan foydalanganligi bilan izohlanadi. Ya'ni, viloyatda yangi ish o'rinlarini yaratilishi uchun sharoit hozirlanmas ekan, mazkur ko'rsatkichlar yildan-yilga yomonlashish ehtimoli yuqoriligi qolaveradi.

Qashqadaryo viloyatining Qarshi shahri, Chiroqchi va Shahrisabz tumanlari viloyatda eng ko'p ish o'rinlari yaratildi. Boshqa tomondan, Mirishkor, Nishon va Dehxonobod tumanlarida 2015–2021-yillarda eng past ish o'rinlari yaratildi. Qolgan tumanlar ish o'rinlari yaratish bo'yicha o'rtada joylashgan. Biroq, bu tumanlardagi aholi dinamikasini hisobga olish muhimdir.

Yangi ish o'rinlari nuqtayi nazaridan, hududda yaratilishi mumkin bo'lgan ish o'rinlari quyidagi yo'nalishlarda amalga oshirish mumkin:

- **qayta tiklanadigan energiya bo'yicha ish o'rinlari:** Quyosh va shamol energiyasi kabi qayta tiklanadigan energiya sohasida ish o'rinlari kerakli infratuzilma va o'quv dasturlarini ishlab chiqish orqali yaratilishi mumkin.
- **ta'minot zanjiri ish o'rinlari:** Mahalliy sanoat rivojlangan sari ta'minot zanjiri bo'ylab logistika, ombor-xona, marketing va tarqatish kabi ish o'rinlari yaratilishi mumkin.
- **sog'liqni saqlash bo'yicha ish joylari:** Sog'liqni saqlash infratuzilmasiga sarmoya kiritish yoki sog'liqni saqlash xizmatlaridan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish shifokorlar, hamshiralar va ma'muriy xodimlar kabi yangi ish o'rinlarini yaratishi mumkin.
- **texnologiya ish o'rinlari:** Texnologiya rivojlanishi bilan, dasturiy ta'minot ishlab chiquvchilari, texnik yordam va ma'lumotlar tahlilchilari kabi texnologiya bilan bog'liq ish o'rinlari yaratilishi mumkin.
- **barqaror qishloq xo'jaligi bo'yicha ish o'rinlari:** Barqaror qishloq xo'jaligi amaliyotlarini yaratish va oziq-ovqat mahsulotlarini qayta ishlashga sarmoya kiritish fermerlar, oziq-ovqat mahsulotlarini qayta ishlash korxonalari va distribyutorlar uchun yangi ish o'rinlarini yaratishi mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytganda, bandlik imkoniyatlarini rag'batlantiradigan va qashshoqlikni kamaytiradigan yangi iqtisodiy mexanizmlarni yaratish infratuzilma, inson kapitali, innovatsiyalar va hamkorlikka investitsiyalarni o'z ichiga olgan ko'p qirrali yondashuvni talab qiladi. Hududlarda aholi turmush darajasini oshirish, ularni ijtimoiy-iqtisodiy qo'llab-quvvatlash maqsadida ko'proq yangi ish o'rinlari yaratish maqsadga muvofiqdir. Bunga turli xil vositalar yordamida erishish mumkin, masalan:

- resurslardan samarali foydalanish maqsadida bo'sh turgan binolar, inshootlar, chekka hududlarda kichik korxonalar tashkil etish;

- tumanlarda kasanachilikni rivojlantirish, mahalliy mehnat, ayniqsa, qishloq ayollari, yoshlar va nogironlar mehnatidan foydalanish;
- chekka hududlardagi aholini tomorqalaridan oziq-ovqat mahsulotlari ishlab chiqarishda foydalanishga undash, oila a'zolarini ish bilan ta'minlash;
- tog'li va tog' oldi hududlarda intensiv bog'lar, hosilni qayta ishlash va eksportbop mahsulotlar ishlab chiqarish bo'yicha mini sexlar barpo etish;
- Qashqadaryo viloyatining barcha tumanlarida, ayniqsa, Shahrisabzga e'tibor qaratgan holda turizm faoliyatini rivojlantirish zarur.

Ushbu chora-tadbirlarni amalga oshirish orqali imkoniyati cheklangan aholining turmush darajasi va pul daromadlari yaxshilanib, hududning umumiy ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga va eng asosiysi hududiy ishsizlik darajasining pasayishiga olib keladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 30-apreldagi "O'zbekiston–2030" strategiyasi to'g'risida"gi PF-158-son farmoni. URL: <https://lex.uz/ru/docs/6600413>.
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 20.04.2022-yildagi "2022–2026-yillarda kompleks Qashqadaryo viloyati hududlarini ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish va aholi turmush darajasini yanada yaxshilashga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi 201-sonli qarori.
3. Lukianenko va boshqalar., (2019). "Comparative Analysis of Different Univariate Forecasting Methods in Modelling and Predicting the Romanian Unemployment Rate for the Period 2021–2022". URL: <https://labourmarketresearch.springeropen.com/articles/10.1186/s12651-023-00345-8> <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8000965>.
4. Chakraborty va boshqalar. (2021). "Unemployment rate forecasting: LSTM-GRU hybrid approach". URL.
5. Ravallion, M. (2001). Poverty Comparisons: A Guide to Concepts and Methods. Living Standards Measurement Study Working Paper No. 88. The World Bank.
6. Advantages Of Polynomial Regression.
7. URL: <https://fastercapital.com/topics/advantages-of-polynomial-regression.html>

Elektron resurslar:

1. <https://kun.uz>
2. <https://lex.uz/ru>
3. <https://stat.uz>
4. <https://labourmarketresearch>

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.